

Water uit de bron van de redding

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

In deze dienst werd de heilige doop bediend aan Femke Noa, dochter van Ferdinand en Esther Hofman-Kroon.

Lezingen:

1^e schriftlezing: Jesaja 12

2^e schriftlezing: Romeinen 13, 8-14

3^e schriftlezing: Lucas 1, 5-25

Inleiding

Advent is de tijd van vol verwachting en met vreugde vooruitzien, zonder het verdriet over wat er in het verleden kan zijn gebeurd te ontkennen. Zo heeft Israël ooit zingend zin willen geven aan de ballingschap, terwijl men zich heeft uitgestrekt naar de ontplooiing van het leven in het beloofde land. De heftige emoties die daarbij kunnen opkomen zijn een mens soms teveel. De oude Zacharias is met stomheid geslagen als een engel hem een zoon belooft. Het zijn niet altijd onze woorden of onze redeneringen die ons redden van de vertwijfeling. Maar zijn vrouw Elisabeth zingt een lied van dankbaarheid en hoop. De kinderen zullen dit mooie gegeven verwerken in het adventsproject 'Muzikaal verhaal'.

Thema: Water uit de bron van de redding.

Gemeente van Christus,

het is de tijd van het jaar dat de dagen steeds maar korter worden. De duisternis neemt steeds maar toe. Voor mensen in lang vervlogen tijden was dit heel bedreigend. Immers, je moest nog maar afwachten of de dagen ook weer langer zouden worden. Ik neem aan dat de meesten van ons dit vertrouwen wel hebben. Wij weten dat de winter voorbijgaat en dat er weer een nieuwe lente komt. Helaas is voor velen met het toenemen van de kennis, de ontvankelijkheid voor de symboliek afgenomen.

Maar u begrijpt hoop ik, ten diepste gaat het bij het grote thema van Advent niet om de wentelingen van de aarde om de zon. De duisternis staat symbool voor het kwaad in de wereld, je eigen fouten en vergissingen, het bewust door mensen georganiseerde kwaad, maar ook de tragiek, de rampen die niemand wil, maar die toch gebeuren en die het leven aantasten. Welnu, deze duisternis is niet grenzeloos. Er wordt paal en perk aan gesteld. Het is als in het oude lied:

De nacht loopt ten einde,
de dag komt naderbij!
Het volk dat woont in duisternis
zal weten wie zijn heiland is.
Onverwacht komt van heinde en ver
de mensenzoon, de morgenster.¹

In deze tijd wordt uitgezien naar de overwinning van het licht. Dat is natuurlijk geen eenmalige gebeurtenis die op 25 december wordt gevierd. Het is op die dag dat we het weer eens heel goed willen beseffen dat de nacht van de wereld het niet voor het zeggen heeft, dat we daar zelf bij zijn en dat we in Godsnaam niet alleen een opdracht, maar ook de kracht ontvangen om ons schrap te zetten. Dat heeft zin. Het verdrijven van de duisternis wordt niet afgedwongen door mensen die hebben geleerd perfect te leven of die altijd heel fatsoenlijk zijn. Dat wordt wel eens gedacht, maar dat is een vergissing. Er zijn oude Romeinse grafschriften gevonden:

Ik heb goed geleefd,
niemand ben ik ook maar iets schuldig
gebleven.²

Zo hebben mensen zich tot na hun dood vrijgepleit. Het zou mooi zijn als het waar was. Ik geloof er niets van. Niemand is er die geen fouten maakt. Paulus kent die teksten op de graven wel. Maar hij zegt met bijna dezelfde woorden iets heel anders:

Wees elkaar niets schuldig,
behalve liefde,
want wie de ander liefheeft,
heeft de hele wet vervuld.³

Dit is de genoemde afgrenzing van de duisternis. Hier ligt de lijn. Dit is de grens. Die grens wordt ons in de geboorte van Christus getoond. Rondom dit kind ontstaat de kerk. Waarschijnlijk is het slot van Romeinen 13 oorspronkelijk afkomstig uit een oeroude doopliturgie:

Het moment is gekomen waarop u uit de
slaap moet ontwaken, want de redding is
ons meer nabij dan toen we tot geloof
kwamen. De nacht loopt ten einde, de dag
nadert al.⁴

Met dit lied werden de dopelingen midden in de nacht wakker geroepen. Haastig stonden ze op en ze trokken smetteloos witte kleren aan, symbolisch voor hun

bekleding met Christus. Zij staan nu als Christus voor God.⁵

Veel mensen denken dat de kerk een plek is waar veel moet en weinig mag. Misschien is het wel begrijpelijk dat mensen dat zijn gaan denken omdat er inderdaad kerken zijn geweest en altijd nog wel zijn, waar dit zo is. Maar dat is geenszins de essentie van het samen kerk zijn. Wat de apostel Paulus hier benadrukt is dat het er om gaat de ander naast je te leren zien als iemand om van te houden. Dat mag je doen met al je fouten. Die ander is ook niet perfect. Toch is er liefde mogelijk en daar gaat het om. In het gelaat van de ander die je aanziet wordt een appèl gedaan, niet op perfectie, maar op liefde. Iemand wil graag serieus genomen worden, met respect behandeld worden, niet worden genegeerd ...⁶ Om deze ontmoeting draait het allemaal. Dat is ten diepste wat Paulus bedoelt met je ontdoen van de praktijken van de duisternis en het opnemen van de 'wapens van het licht'. Maar voordat wij daartoe in staat zijn is het wezenlijk dat wij het kind in onszelf hervinden.

Juist dat laat ons Augustinus zien. In zijn boek *Belijdenissen* vertelt hij van zijn bekering. Augustinus leefde in de vierde eeuw. Hij had wel een christelijke moeder, maar zelf was hij geen christen.⁷ Augustinus werd een groot redenaar. Hij kon ontzettend goed met woorden overweg en dat dwong respect af in het Romeinse Rijk van zijn tijd. Maar zijn leven was een bende. Een tijdlang ging het nog aardig goed, maar ergens halverwege is zijn leven helemaal vastgelopen. Op een bepaald moment loopt hij wanhopig een tuin in, radeloos. Hij weet niet hoe het verder moet. Dan gebeurt het dat hij plotseling achter een muur een kind hoort zingen 'Neem op en lees ... Neem op en lees.'⁸ Hij kon niet horen of het een jongetje of een meisje was. Was het misschien een bekend kinderspelletje dat daar werd gespeeld? 'Zakdoekje leggen, niemand zeggen Idots' Hij kon het niet herkennen. Wat het ook was, het heldere kinderstemmetje raakte de volwassen Augustinus recht in zijn hart. Hij gaat naar binnen en doet wat het kind heeft gezongen. Hij neemt de bijbel op en leest zomaar een schijnbaar willekeurig stuk. Het was een stukje uit onze tekst van Romeinen 13, waarin dus het licht het wint van de duisternis. Dit is wat Augustinus las:

Laten we daarom zo eerzaam leven als past bij de dag en ons onthouden van bras- en slompartijen, ontucht en losbandigheid, tweespalt en jaloezie. Omkleed u met Jezus Christus en geef niet toe aan uw eigen wil, die begeerten in u opwekt.⁹

Misschien voor u een vreemde tekst, voor Augustinus

was dat op dit moment precies wat hij kon beleven als de waarheid over zijn leven.¹⁰ Ontmoedigende ervaringen kunnen een eeltlaag op onze ziel veroorzaken, zodat wij zelfs niet meer beseffen een ziel te hebben. Geen duizend preken zullen in staat zijn daar doorheen te breken. Maar één enkele kinderstem kan dat wel. Augustinus was een gecompliceerd mens en het is echt niet zo dat dit na zijn bekering ineens was afgelopen, maar een doorbraak was het wel.¹¹

Het Godsvertrouwen van Israël is daarom zo boeiend, denk ik, dat profeten na een moeilijke periode altijd weer durven spreken van een wedergeboorte van het volk, een weer opveren van het leven. Na een tijd van ballingschap, komt een nieuwe intocht in het beloofde land. Na een tijd van onderdrukking en duisternis, is er een periode van bevrijding en licht. Zo zingt Jesaja van het nieuwe begin. De tijd van ondergang ligt achter hen. Ze hebben het zo moeilijk gehad dat ze zelfs begonnen te denken dat God tegen ze was. Dat was niet zo. Maar het zette ze wel aan het denken. Kregen ze een nieuwe kans, dan zou het zeker anders gaan. Ze krijgen een nieuwe kans en die grijpen ze met beide handen aan. En dan is er die belofte:

Vol vreugde zullen jullie water putten uit de bron van de redding.¹²

Een prachtige tekst en vandaag zo toepasselijk! Oorspronkelijk was dit waarschijnlijk een reinigingsritueel bij de vasten, met fris water werden mensen schoon gemaakt, de ongerechtigheid van het leven werd afgespoeld.¹³ Als je dit beleeft, niet als een wereldvreemde gebeurtenis, maar als een symbool van Gods liefde voor mensen, dan breekt het leven open, want het kind in je hart wordt aangesproken: Adem voor de ziel. Dat is wat straks ook Femke Hofman mag beleven. Ook voor haar gaan we water putten uit de bron van de redding, staande bij het licht van Christus die overwint.

Zo is Advent een toekomstgerichte tijd van uitzien vol verwachting naar wat God gaat doen, naar wat mensen mogen doen. Aan het begin van het Lucasevangelie staan twee oude mensen: Zacharias en Elisabeth. Ik zie ze daar staan daar als twee poortwachters van het oude Israel, verbindingsschakels tussen het Oude en het Nieuwe Testament. 'Vrome en gelovige mensen, die zich strikt aan alle geboden en wetten van de Heer hielden ...' maar de tragedie van hun leven is, dat het niet vruchtbaar lijkt te zijn. Zij hebben geen kinderen. Het is een tegenstelling waarmee een Jood in de Oudheid geen raad wist: Gods wil doen en toch geen vrucht dragen. Het lijkt er op dat Zacharias en Elisabeth voor de evangelist een Israël vertegenwoordigen dat verschrikkelijk zijn best heeft gedaan, maar dat niet kan wijzen op zichtbare tekenen

van de zegen van God. Als er dan een engel is die Zacharias zegt dat ze, zo oud als ze zijn, een zoon zullen krijgen en niet zomaar een en dat er vreugde zal zijn, wordt de oude man met stomheid geslagen. Hij kan geen woord uitbrengen. Maar wie kan het hem kwalijk nemen? Hier zijn ook werkelijk geen woorden voor. Het is ten diepste niet in onze redeneringen dat Gods nabijheid wordt gevonden. Soms is het goed wanneer de priester zwijgt. de godsdienst heeft niet altijd de woorden om een raadsel op te lossen.

Maar waar Zacharias zwijgt, daar zingt Elisabeth. Zij moet zich vernederd hebben gevoeld. Kinderen werden, tragisch genoeg, in het oude Israel vaak opgevat als een bewijs van Gods zegen. Dit kan niet waar zijn, maar zo was het wel. Elisabeth moet zo nu en dan hebben gedacht, de Heer heeft mij in de steek gelaten. Dat is nu voorbij. Zij zingt een lied van dankbaarheid en Godsvertrouwen:

De Heer heeft zich mijn lot aangetrokken. Hij heeft dit voor mij gedaan opdat de mensen me niet langer verachten.¹⁴

Het komt er op aan dat wij dit lied verstaan niet als

een bevestiging van het bekrompen idee dat mensen zonder kinderen niet door God gezegend zijn, maar als een lied van bevrijding, waarbij tegen de achtergrond van het zwijgen van de tempelpriester Zacharias, het de oude onvruchtbare vrouw Elisabeth is die stem geeft aan het diepe verlangen van haar volk naar Gods ontferming. Het is hun zoon, Johannes de Doper, die Jezus Christus zal verwelkomen als de Zoon van God, het licht der wereld, dat de duisternis verdrijft.

Amen.

Uitzending en zegen

Als u van hier gaat, weest u verzekerd gezegende mensen te zijn. In onze daden van liefde, stelt onze God paal en perk aan de machten van de duisternis. Het zijn de kinderen die ons daarbij voorgaan. Het is het Kind van Bethlehem dat ons zal tonen waar de ingang is van Gods Koninkrijk van vrede en recht.

De genade van Jezus Christus
en de liefde van God
de gemeenschap van de heilige Geest,
is met jullie allemaal.

Noten

¹Lied 460, bewerkt door H. Oosterhuis. Cf. Barnard, W., *Stille omgang. Notities in het dagelijks verkeer met de Schriften*, Brasschaat 1992, 916 en 1115-1116

²Aangehaald in: Schegget, G.H. ter, *Het moreel van de gemeente. Essays over de ethiek van Paulus volgens Romeinen 12 en 13*, Baarn 1985, 89.

³Romeinen 13,8

⁴Romeinen 13, 11-12a

⁵Schegget, G.H., ter, *Het moreel van de gemeente. Essays over de ethiek van Paulus volgens Romeinen 12 en 13*, Baarn 1885, 92.

⁶Cf. Levinas, E., *Het menselijk gelaat*, Bilthoven 1969.

⁷Kerkvader Augustinus, 354-430, werd later bisschop en heeft grote invloed gehad op de verdere ontwikkeling van de christelijke kerk.

⁸Augustinus, *Confessiones* VIII,12: 'Tolle, lege.'

⁹Romeinen 13,14

¹⁰Cf. Guardini, R., *De bekering van Aurelius Augustinus. De innerlijke ontwikkeling in zijn 'belijdenissen'*, Hilversum 1960, 277-285.

¹¹Cf. Geest, P. van, *Stellig maar onzeker. Augustinus' benadering van God*, Budel 2007, 89-104. Cf. het beroemde woord van Augustinus: Onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U, *Confessiones*, I,1.

¹²Jesaja 12,3

¹³Wildberger, H., *Biblischer Kommentar Altes Testament*, X/1, *Jesaja 1-12*, Neukirchen/Vluyn 1972, 485-486.

¹⁴Lucas 1,25